N°. 52. Donderdag 28 December 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Over Inlandsche Bestuursambtenaren.

I.

Onder aanhaling van een opmerking van den heer Walbeehm, dat het wenschelijk is de regentengeslachten niet van ons te vervreemden door ze de kans op het regentschap te ontnemen, en dat de meest ontwikkelde inlanders nog niet de meest geschikte zijn om regent te worden, heeft de hoofdredacteur van het *Bat. Nieuwsblad* een artikeltje geschreven over regents-benoemingen. Hij komt op voor de democratische richting, die zich den laatsten tijd bij de benoemingen tot regent geopenbaard heeft. In de opmerking van den heer W. ziet hij een gedachte van reactionnairen aard, een wensch om terug te keeren tot de zoo krachtig bestreden erfelijkheid van het regentschap.

Waar de Regeering niet dan na rijp overleg en acht gevende op de teekenen der tijden den nieuwen weg betreden heeft, kan men niet verwachten, dat diezelfde Regeering nu op haar schreden zal terugkeeren. Ze zou dan niet alleen blijk geven van een laakbare wispelturigheid, maar wat erger is, ze zou tegen de historische lijn der ontwikkeling ingaan.

Voortgekomen uit de vroegere bestuurders, niet altijd van huis-uit tot de vorstengeslachten behoorende, maar ontstaan op dezelfde wijze als de adel in de Westersche landen tot ontwikkeling kwam, hield de Oost-Ind. Compagnie — welke immers in haar eersten opzet zuiver een handelsvereeniging was — den regenten de hand boven 't hoofd, zoo lang ze de noodige hulp verleenden tot het verkrijgen van koopwaren of producten.

Toen echter de Compagnie door verschillende omstandigheden betrokken werd in de binnenlandsche onlusten en erfopvolgingsoorlogen, die Java teisterden, en daarmede den voet zette op een gladde baan, waarop ze steeds verder voortgedreven zou worden, haar ondergang tegemoet, toen de Compagnie politieke macht erlangde, wijzigde zich gaandeweg de verhouding, waarin ze tot de regenten stond en werden deze ambtenaren van de schijnbaar nog machtige Compagnie.

En deze, zeer goed begrijpende, dat haar gezag steunde op dat der regenten, die voor het volk het oude gezag nog steeds vertegenwoordigden, liet hun een groote mate van vrijheid in de wijze, waarop ze met het volk omsprongen. Als Oostersche despoten vaak traden de regenten op tegen het volk, dat geduldig als een lastdier het juk torste en den vertegenwoordiger van het vorstelijk gezag beschouwde als eigenaar en heer van al wat het bezat, van zijn land, zijn vee, zijn oogst, zijn huis, ja van zijn vrouw en kinderen.

Doen ons deze toestanden niet denken aan die, welke in het Westen heerschten in de middeleeuwen, en waarvan de Groote Omwenteling wel de grondslagen kon ondermijnen, maar niet geheel wegnemen?

Verschillende gezaghebbers der Compagnie zagen zeer goed in, dat het noodig was de macht der vorsten en regenten te knotten, doch vonden in hun pogen niet steeds voldoenden steun bij de bewindhebbers in het vaderland.

Doch de dagen der machtige Comp. waren geteld; ze wankelde en stortte ineen, juist toen de vrijheidsadem der Revolutie voer door Europa en den dageraad van een nieuwen, schoonen dag scheen te melden. Wel volgde reactie en zou het nog een halve eeuw duren, voordat de zege bevochten was, doch de geest der vrijheid was niet meer te onderdrukken.

En toen het gezag van den Nederlandschen staat trad in de plaats van dat der Compagnie, gingen er stemmen op om de vrijzinnige beginselen te brengen ook in de koloniën.

Was het niet Dirk van Hogendorp, uit eigen waarneming met de toestanden in de bezittingen bekend, die in zijn „Schets of Proeve over den tegenwoordigen staat van Java”, o.a. schreef: „Na mijn oordeel zoude hiertoe” (om n.l. den Javaan belang in den akkerbouw te doen stellen) „het beste middel zijn aan den gemeenen Javaan de Landen in Eijgendom, of wel in Erfpagt af te staan, zooals de Engelschen, in Bengalen, met zeer veel succes beproefd hebben: en alle Heeren Diensten af te schaffen. De Regenten met hunne familles en aanhang, zouden hier wel het meeste bij verliezen, dan: Salus Populi Suprema Lex, het welzijn van 't algemeen moet boven het Belang van eenige weijnige geprefereerd worden. Egter kan men den Regenten eene billijke schadeloosstelling besorgen, door hun een bepaald jaargeld, en eenige kojangs Rijst, jaarlijks uijt de Generaale contributiën tot hun Bestuur toe te leggen.

Men zoude alsdan een algemeene contributie van Producten in natura van de Landen en een hoofdgeld van de Persoonen kunnen invoeren. Daarentegen zouden de Javanen van alle personeele en Heeren Diensten bevrijd blijven”. [1])

We weten echter, hoe het Cultuurstelsel aan alle vrijzinnige denkbeelden den bodem insloeg, dat het 1855 worden moest, voordat een meer vrijzinnig Regeerings Reglement afgekondigd werd, en dat eerst de 20ste eeuw de doordringing der vrijzinnige denkbeelden in vollen omvang heeft gezien.

Al mochten de cultuurprocenten de beurzen der regenten gedurende eenigen tijd vullen, aan dien gouden tijd kwam een einde en nu de regenten in zuiver ambtelijke betrekking tot Gouvernement en volk staan, en het langzamerhand tot den kleinen man doordringt, dat Kandjen Regent de dienaar is van den machtigeren Kandjen Gouvernement, nu verdwijnt de op vrees gegronde slaafsche onderworpenheid en is het overdreven eerbiedsbetoon, ook zonder hormat-circulaire, ten doode opgeschreven.

Hoe meer het volk in al zijn lagen ontwikkeld, het gevoel van eigenwaarde verhoogd wordt, des te grooter wordt de weerzin tegen eerbiedsbetoon, dat niet op achting gegrond is.

[1]) Zie: „Nederlandsch Beheer over Java gedurende drie eeuwen”, door Clive Day Ph. D., vertaling van H. D. H. Bosboom. bld. 144.

Doch ware ontwikkeling voert tot democratie. Zoo is het in Europa gegaan, zoo zal het ook in Ned.-Indië gaan.

Voorheen waren de hooge betrekkingen de „vette baantjes”, zooals het volk ze noemde, in het Westen voor de aanzienlijken, voor den adel, en er is een tijd geweest — we zouden het bijna vergeten — dat een klinkende naam of adellijke titel de beste aanbeveling was.

Nauwelijks echter drong kennis en ontwikkeling door tot de lagere standen, of er kwam scherpe concurrentie en de futlooze zonen der aanzienlijken zagen zich verdrongen door energieker, begaafder zonen des volks.

En zoo gaat het in Indië ook.

Is het wonder, dat flinke, ontwikkelde ambtenaren zich afvroegen, waarom ze vaak zich zagen voorbijgaan door krachtlooze regentenzonen, en waarom de hoogste rang voor hen onherroepelijk gesloten was?

Indien de Regeering niet zoo wijs gehandeld had, om nu het getij verloopt, de bakens te verzetten, zou er langzamerhand een geest van ontevredenheid ontstaan zijn in het ambtenarencorps. Karakter en bekwaamheid moeten den weg openen tot de hoogste rangen.

Volkomen juist merkt de hr. Walbeehm op, dat de meest ontwikkelde Inlanders nog niet de meest geschikte zijn om regent te worden, doch even waar is het, dat een onontwikkelde regentenzoon daarvoor evenmin geschikt is. Doordat er op de regentenschouders — ook al krijgt de veelbesproken „reorganisatie” nog steeds haar beslag niet — een steeds zwaardere taak gelegd wordt, tengevolge van de uitbreiding der bestuursbemoeienis, wordt er van de regenten in de eerste plaats een zekere mate van ontwikkeling geëischt, doch daar naast moet staan flinkheid van karakter, onkreukbare eerlijkheid, goede trouw en beschaving in den omgang.

De Regeering zal toch zeker bij een regentsbenoeming op deze eigenschappen letten naast de bijzondere eischen, die een of ander regentschap aan den bestuurder stelt. En heeft ze de keus tusschen twee kandidaten: de een uit een regentenfamilie, de andere uit het volk, beiden even geschikt, zoo zal de Regeering zeker verstandig genoeg zijn om niet noodeloos een geslacht voor het hoofd te stooten, waaraan het Gouvernement wellicht groote verplichtingen heeft, of dat op den voorgrond tredende mannen heeft voortgebracht, wier trouw aan de regeering, wier ijver, waar het de behartiging der volksbelangen betreft, onverdacht is.

De laatste regenten-benoemingen wettigen het vermoeden, dat de Regeering wenscht te breken met het oude systeem bij benoemingen, maar ook van de regenten meer en meer zal eischen, dat ze in werkelijkheid voorgangers en leiders van 't volk zullen wezen.

Hk.

(Wordt vervolgd).

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

„Het Inlandsche credietwezen en de Europ. leeners.”

Zoo luidt de titel van 'n artikel in de *Locomotief*, waarin de schr. in herinnering brengt, dat het In-

landsche credietwezen in 't leven werd geroepen om de *Inlanders* te redden uit de handen van de woekeraars. Aanvankelijk bestond het voornemen om het credietwezen te vereenigen met den pandhuisdienst. Dat dit niet geschied is, doch het credietwezen is blijven bestaan als afzonderlijke diensttak, is te danken aan het advies van den heer Carpentier Alting, indertijd inspecteur bij het credietwezen.

Bij de voorbereiding van de oprichting der afdeelingsbanken vestigde de heer C. A. er uitdrukkelijk de aandacht op, dat de afdeelingsbanken, opgericht met gouvernements-subsidie, in de eerste plaats hulp zouden moeten verschaffen aan Inlanders en eerst daarna aan Europeanen. Eerst dus de bruine broeder en dan de blanke, die niet op andere wijze hulp kon verkrijgen. Dit wordt weleens uit het oog verloren. Er zijn toch banken, die een groot deel van het bedrijfskapitaal gebruiken om Europeanen aan geld te helpen.

Zoo wordt er aan Europeanen geld verschaft om huizen te bouwen, oude schulden af te doen, familieleden te helpen, maar ook om fietsen of auto's te koopen, enz. Dat Europeanen bij de afd.banken geld leenen om huizen te bouwen, mag bevreemding wekken, daar ze bij spaarinrichtingen en hypotheekbanken goedkooper terecht kunnen.

Doordat er voor allerlei doeleinden — soms voor onnoodige — aan Europeanen geld geleend wordt, loopt men de kans, dat op een gegeven oogenblik de geldvoorraad niet voldoende zal wezen om hulpbehoevende Inlanders te helpen. En dat moet toch uitgesloten zijn.

Alleen dan worde er aan Europeanen geleend, wanneer aan de verplichtingen tegenover de Inlanders voldaan is, en wanneer het geld noodig is om in een oogenblikkelijken geldnood te voorzien, waardoor de Europeaan uit de handen van een woekeraar gered wordt. Het doel der banken toch moet wezen hulpverschaffing aan werkelijk credietbehoeftigen en daaronder aan Inlanders het eerst, en daarna ook aan Europeanen, waarvan vaak meerderen een prooi worden van de nijpende hand van woekeraars.

Aanmerking is en wordt gemaakt op het hooge percent, waartegen de afd. banken geld uitkeeren, doch volgens schr. is 1½ pCt. 's maands beslist noodig, wil de bank blijven bestaan, en het is niet te veel, indien de Inlander het geld steeds „gebruikt voor het in de aanvraag aangegeven doel, als grondbewerking, handel of een ander productief doel; dan toch zou hij in de meeste gevallen genoeg winst maken om schuld en rente te kunnen betalen en nog voldoende over te houden."

Het komt echter voor, dat de Inlander het geld besteedt om eens te fuiven, en dan komen de gevolgen natuurlijk op zijn lichtzinnig hoofd neer en wordt de schuldenaar onmeedoogend vervolgd en gedwongen om schuld en boete te voldoen.

Was de spaarzin bij den Inlander reeds wat meer ontwikkeld, zoo zou de bank binnen betrekkelijk korten tijd niet slechts *voor* hem, maar ook *van* hem kunnen wezen. Moge de tijd spoedig aanbreken, dat de Inlander van *zijn* afdeelingsbank zal kunnen spreken.

* * *

Financiëel desabeheer.

In aansluiting bij het bovenstaande dient melding gemaakt te worden van een schrijven van Inlandsche zijde, opgenomen in *De Loc.* van 15 Sept. en handelend over „*het financiëele desabeheer.*"

De desa-loemboeng wordt de voornaamste instelling genoemd, welke op de economische ontwikkeling van den desaman gericht is. Het gebouw er voor wordt door de bevolking bekostigd, die ook door den inbreng van padi in natura een stamkapitaal bijeenbrengt. Daarvan wordt aan iederen desaman padi geleend tegen 50 pCt., d.w.z. dat voor elken pikol geleende padi 1½ pikol in natura of in geldswaarde moet teruggestort worden. Hij leent *voor* den Westmoesson en betaalt terug *na* den oogsttijd. Gaan de zaken goed, zoo krijgen de desalieden, die het stamkapitaal bijeenbrachten, hun padi terug. Volgens den schr. werken de loemboengs op vele plaatsen goed en maken ze zelfs winst.

Voortbouwende op het idee van samenwerking in de desa, en alzoo komende in de lijn van wijlen Mr. C. Th. van Deventer, die de desa als democratische eenheid beschouwd wenschte te zien, vraagt de schr. of het niet mogelijk zou wezen, wat meer voor de economische ontwikkeling van de desa te doen. Om over voldoend geld te kunnen beschikken voor den bouw van scholen en het uitvoeren van nuttige werken, zou hij verschillende heffingen wenschen in te voeren:

a. Bij geboorte moet b.v. een gulden gestort worden in de desa-kas.
b. Bij het sluiten van huwelijken ƒ 1.—.
c. Bij het tot standbrengen van echtscheidingen ƒ 2.50
d. Bij besnijdenissen ƒ 0.50.
e. Bij sterfgevallen ƒ 0.50.
f. Bij de z.g. „sedeka boemi", wat eenmaal per jaar geschiedt, ook ƒ 0.50.

De regeering zou dan subsidie kunnen verleenen in den vorm van verminderde houtprijzen, terwijl ze voor de woningverbetering het bakken van steenen en pannen te allen tijde en overal zou moeten aanmoedigen en bevorderen.

Het desa-bestuur, belast met de inning der gelden, zou deze wekelijks bij den betrokken ass.-wedono of wedono storten, die ze onmiddellijk in een bank zou moeten beleggen. Tegelijk met de betaling zouden de registers van geboorten, overlijden, huwelijken, enz. dienen bijgehouden te worden.

De redactie van *De Loc.* erkent, dat er veel goeds zit in het denkbeeld, maar merkt op, dat de desalieden nu reeds hetzij in geld of in diensten, hebben bij te dragen boven en behalve de gouvernementsbelastingen. „Er worden", zoo schrijft de redactie, „vele, dikwijls bezwarende diensten gevorderd, waarop het toezicht zeer zwak geschiedt. Bij huwelijk, sterfgeval, echtscheiding en besnijdenis moet ook nu reeds aan de religieuse autoriteiten worden geofferd, en meesttijds niet zuinig, terwijl de drang tot feesten — een op zich zelf sympathieke trek in het volkskarakter — gemeenlijk niet alleen op kosten van den gastheer wordt bevredigd." Indien men den desaman nog nieuwe lasten wil opleggen, zoo zullen aan den anderen kant de lasten moeten worden verlicht. In de eerste plaats is zuivering van het stelsel van desabeheer noodig, ten einde de credietwaardigheid der desa te verhoogen. Dan zouden verschillende

FEUILLETON.

Wandeltochten door de Preanger.

Uit het leven van een tuingeëmployeerde.

—o—

(Slot).

Na een laatsten slinger leidde de weg ons langs het eerste huis van Goenoeng Malang, de plaats, waar wij onze eerste dagreis zouden besluiten, en in een nachtrust nieuwe krachten verzamelen voor het vervolgen van den tocht. Van dat huis uit, hetwelk tevens voor waroeng was ingericht, hadden wij vóór ons al weder een van die prachtige vergezichten, waarvan wij op onzen tocht er zoo vele zagen, en die ons toch steeds opnieuw in bewondering deden stilstaan. Hoe grootsch strekte het berglandschap zich daar beneden ons uit, hoe heerlijk was het blauwe, wazige verschiet! Dat alles ademde zooveel frischheid. Die ruime blik verrukte ons, en hief ons als het ware op uit het nietig aardsch gewemel. Een heerlijk frisch windje kwam tevens ons verhit aanschijn afkoelen, en diep ademden wij de gezonde, versche lucht in, die ons van den overkant tegenwoei.

Eenzaam en alleen, leek het ons toe, woonde de eigenaar van den waroeng hier. Zijn schamel bestaan sleepte deze tevredene voort met de kleine verdiensten, die zijn winkeltje hem opbracht. Wie mocht den goeden man toch wel van zijne waren afhelpen, hier in dit verlaten oord? Op het laatste eindje waren wij geen sterveling tegengekomen; van huizen in de buurt werd niets gezien. Ja werkelijk, wij zagen zelfs geen hutje staan, nergens! Echter vergisten wij ons met te méénen, dat wij nog ver van de bewoonde wereld waren. Een draaiing van den weg voerde ons plotseling binnen het dorpje zelf. Menschenstemmen en rijstgestamp waren de eerste geluiden, die wij opvingen. Weldra stapten wij door een smalle opening van de groene haag een pleintje binnen, dat omringd was van huisjes, onregelmatig naast en achter elkander gebouwd. De bouwtrant verschilde weinig of niet van de andere huisjes, die wij op onzen tocht waren langs gekomen; slechts viel het ons op, dat de daken niet geheel met alang-alang-stroo bedekt waren, maar dat de voorluifel of het afdak gedekt was door gespleten bamboe, afwisselend hol en bol ineen grijpend. Die wijze van dakbedekking bleek mij spoedig in deze streken, naar het Zuiden toe, meer voor te komen dan noordelijker op. Toch zal, bij het veel voorkomen van bamboe bosschen, die wijze van waterloozing elders ook wel veel toegepast worden.

Het was drie uur toen wij voor de woning van den *kokolot*, een notabele van het dorp, van onze paarden stapten, en ons nêerzetten op de stoep. Het hoofdgebouw was veel grooter dan van de rest der woningen, slechts bezat het aan de achterzijde een uitbouwsel, dat door een tusschenschot van het belendende voorgedeelte was gescheiden. Zoo kreeg men dus een huisje met twee kamers, een uitzondering op het gewone. De achterkamer werd in den regel gebruikt ter berging van de weinige gereedschappen, als potten en pannen, van den bewoner, en diende dan tevens tot keuken. Bij hoog bezoek echter trok men zich blijkbaar daarin terug, en stond men den gasten de groote voorkamer af. Nu waren wij die hooge gasten. Met allen eerbied werden wij ontvangen, en men bood ons stoelen aan. Deze waren weliswaar minder praatziek dan hunne soortgenooten in de bale-dessa van Padjagan, maar aangezien het afdakje voor ons zoo laag was, dat wij van die zitplaatsen af niets van onze omgeving zouden zien, zoo bleven wij dan maar liever op de trap zitten en keken nieuwsgierig het pleintje over, naar de huisjes vóór en bezijden ons. In het voorgalerijtje was, behalve de genoemde drie stoelen, nog een tafel, in een der hoeken geplaatst; aan den wand hing een kapstok, verder een geweer aan eene zijde van de deur, en aan de andere zijde het wapen van den gastheer, een *toedoeng* (hoofddeksel) nl., waarop in kleuren, rood en goud, zijne waardigheid geschilderd stond.

Wij hadden het warm en haakten naar een verfrisschend bad. Daarom verwisselden wij onze kleêren voor slaapbroek en kabaja en, gewapend met handdoek en zeep, begaven wij ons naar de badinrichting. Het eindje daar naar toe viel niet mee. Sterk moesten wij dalen, den weg naast den waroeng af, totdat wij kwamen aan een ander groepje huizen. Daar in de buurt,

werken uit een leening gedekt kunnen worden, maar tevens zou de regeering de Inl. gemeente een zeker bedrag van de door de gemeentenaren opgebrachte lands belastingpenningen dienen uit te keeren.

„Zonder hervorming van het bestuur *van onder-op* zal tot wezenlijke verbetering van het lot der massa niet spoedig iets tot stand komen". Zoo eindigt *De Locomotief*.

* * *

Het Jenever Gevaar.

Onlangs kwam in de *Nieuwe Vorstenlanden* een stukje voor, waarvan de schrijver, wellicht een Inlander, waarschuwde tegen het voor de Inlandsche wereld dreigende alcoholgevaar. Dit geeft *De Loc.* aanleiding om de aandacht te vestigen op de pogingen een paar jaren geleden door Dr. Bervoets, den zendeling-arts, in het werk gesteld om te geraken tot een alcoholverbod voor den „kleinen man."

In een gedocumenteerde rede, welke in geen enkel punt tegenspraak ondervond, lichtte Dr. Bervoets in den gewestelijken raad van Semarang zijn voorstel toe. De raad ging op deze „n i e u w i g h e i d" niet in.

Toen daarop Dr. B. uit eigen ondervinding meedeelde, hoe de slechtste Europeesche surrogaten van jenever in flesschen met kleurige etiketten aan den desaman gesleten worden als geneesmiddel tegen ernstige kwalen, hoe de Chineesche verkoopers vertellen, dat het den blanda zoo goed gaat, doordat hij jenever drinkt, hoe op die wijze millioenen nieuwe consumenten gewonnen worden voor een winstgevend importartikel, waardoor een *volksramp* ingevoerd wordt, werd de regeering er toe gebracht den heer Engelenberg, resident van Banka, het houden van een enquête naar den omvang van het Inlandsch alcoholgebruik op te dragen.

Sedert is diens rapport ingediend, maar naar buiten werd er nog niets van vernomen. „Voor de opium-bestrijding staat heel het moederland in het geweer — wij gelooven, dat een scherpe bestrijding van het *nog terug te drijven* alcoholgevaar veel noodiger is".

De regeering zoekt haar kracht in de afschaffing van de nog bestaande drankpachten en de verhooging van lasten op het gedistilleerd, terwijl aan de locale raden de drankbestrijding in handen gegeven werd, wat nog geen aanleiding gaf tot een wezenlijke, ingrijpende drankbestrijding.

„Een alcoholverbod voor Inlanders met uitsluiting van bepaald aan te wijzen categorieën en van hen, voor wie persoonlijke licenties zullen zijn uitgereikt, schijnt ons de eenig bruikbare wijze om Indië te hoeden voor het vreeselijke alcoholgevaar." Zoo schrijft bovengenoemd blad.

Wij kunnen er nog bijvoegen, dat de regeering in 1915 aan verschillende directeuren van inrichtingen van onderwijs voor Inlanders de opdracht gaf om het alcoholvraagstuk met de daarvoor in aanmerking komende leerlingen te bespreken en daarvan voor het eind van 1915 een rapport in te dienen aan den Directeur van O. en E. Of de indiening dier rapporten nog eenigen maatregel tot gevolg gehad heeft, is ons echter niet bekend.

Uit de O. I. Mail.

Kou!

Begin Nov. j.l. was 't te Batavia bijzonder koud. Den 4den bedroeg de temperatuur 62gr. 5.—, welke daar zoo goed als nooit werd waargenomen. Wel op Bandoeng.

Djambi.

Een officieel communiqué van 10 Nov. j.l. meldt:

Kolonel Kroesen keerde 8 dezer te Djambi terug na een reis naar Moearatambesi, Paoe, Sarolangoen, Bangko, Rantaupandjang, Moearaboengo en Moearatebo. De bevolking is overal, op zeer enkele personen na, in hare doesoens teruggekeerd en is behulpzaam met het opvatten der kwaadwilligen.

Van de door het bestuur opgegeven zeventien hoofdleiders van het verzet zijn thans negen in onze handen. In Boven Batanghari zouden zich nabij Telokkoeali nog eenige verzetshoofden ophouden. Aldaar zijn patrouilles van Moearatebo en Moearaboengo werkzaam en twee brigades marechaussees zijn daarheen op weg.

Cursussen tot opleiding van Inl. Volksonderwijzers.

De directeur van O. en E. heeft besloten de volgende plaatsen aan te wijzen voor de opening van de cursussen tot opleiding van volksonderwijzers:

Serang (res. Bantam), Pemalang (res. Pekalongan), Keboemen (res. Kedoe), Madioen (res. Madioen), Koedoes (res. Semarang), Toeban (res. Rembang), Modjokerto (res. Soerabaja), Pasoeroean (res. Pasoeroean), Djember (res. Besoeki) en Ngandjoek (res. Kediri).

Elke cursus zal bestaan uit twee jaarklassen. Tot elke klasse zullen 12 leerlingen toegelaten worden. Drie keer per week zullen er twee lessen van ¾ uur gegeven worden. Aan de leerlingen wordt een toelage verstrekt van 8 gulden per maand.

De leerlingen van de cursussen zullen aangewezen worden door den betrokken inspecteur van het inl. onderwijs na een toelatingsexamen, afgenomen door den betrokken schoolopziener en de onderwijzers der cursussen.

De leerlingen van de eerste klasse zullen als toehoorders de lessen aan de school van den leider van den cursus bijwonen, terwijl de leerlingen der tweede klasse zelf practisch in de school werkzaam zullen zijn.

Na met vrucht den cursus doorloopen te hebben, ontvangen de leerlingen — zonder een eindexamen te hebben afgelegd — een verklaring, en zijn dan benoembaar aan desascholen.

Ons onderwijzers-tal.

In het *Bat. Nbl.* lezen wij:

Volgens de lijst, bijgewerkt tot 16 Sept. 1916, zijn bij het Eur., Holl.-Chin. en Holl.-Inl. onderwijs werkzaam:

223 onderwijzers eerste klasse, 485 onderwijzers tweede klasse, 34 onderwijzers derde klasse, met hoofdacte, 215 onderwijzers derde klasse, zonder hoofdacte, 29 onderwijzeressen eerste klasse, 31 onderwijzeressen tweede klasse, 121 onderwijzeressen derde klasse met hoofdacte, 602 onderwijzeressen derde klasse zonder hoofdacte.

---

aan den kant der sawahs, was dan de badplaats. Voor deze speciale gelegenheid was alle man aan het werk, om het gevalletje zoo goed mogelijk op te kalefateren. De een kwam met een stuk vierkant bamboevlechtwerk (b i l i k) aanloopen, om daarmee onbescheiden blikken zoo goed en zoo kwaad dat ging, van de plek te weren; een tweede diepte het slootje uit, van waar de watertoevoer komen moest, en anderen waren aan het openkappen van de omgeving, of aan het wegsnijden van het gras, dat hoog op den weg groeide. Wij hadden hier dus een schitterende bediening. Een tijdje moesten wij op den gang dezer werkzaamheden wachten, maar eindelijk vonden wij de inrichting mooi genoeg, en verzochten wij onzen hulpvaardigen Goenoeng-Malangers beleefd, hunne biezen te pakken. Daar onze badgelegenheid slechts bestond uit twee waterstralen, die op een glibberig plankje terecht kwamen, vonden wij het raadzaam één voor één ons lekker te maken onder een verkwikkend bad. Voor Europeesche begrippen hoogst schokkend, maar in dit goede land iets heel gewoons, baden de bruine broeders en zusters zich steeds in de open lucht, en vreezen zij geen onbescheiden blikken, ook al mochten die er zijn. Dat wij zoo'n prachtinrichting kregen, met een omwanding van een meter hoogte, was louter gedienstigheid.

Eindelijk weer opgefrischt, togen wij gezamenlijk huiswaarts; minder aangenaam was het, dat wij daarvoor den steilen weg moesten beklimmen, denzelfden dien wij daareven afgekomen waren, aangezien dit klimmetje ons opnieuw van ongewenschte warmte voorzag.

Eenmaal goed en wel onderdak, eischte heel iets anders onze aandacht. Daar het al laat was, en wij nog niets na onze pauze te Tjitapas genuttigd hadden, werd de tafel gedekt, of liever, men spreidde een mat op den grond uit, en daarop kwamen de gerechten. Rijst met toebehooren vormde den hoofdschotel. Onze trommels en kisten werden geopend en goed doorsnuffeld, om daaruit het noodige te halen voor ons maal. Nieuwsgierig naar wat wij, snoeshanen, zooal deden, zagen wij verscheidene der dorpelingen van achter hun huisjes ons begluren. Wij lieten ons daardoor echter het eten niet minder goed smaken. Wat een keur van spijzen, wat had onze vriend en reisgezel, de menagemeester van het gezelschap, uitstekend voor onze magen gezorgd! De tjamat schudde voor minstens de derde maal het hoofd over zooveel zorgzaamheid, maar hij had er op zich zelf niets tegen, althans het meêgebrachte viel ook hem in den smaak.

Na alzoo den inwendigen mensch versterkt te hebben, besloten wij een verkenningstocht in het dorp te doen. Wat deden wij met onze neuzen, zoo wij die ook niet gebruikten om te snuffelen? Daaraan gedachtig, kropen wij door alle hoekjes, en hielden ieder, dien wij tegenkwamen, aan den praat. Het dorpje vormde geen aaneengesloten geheel; het bestond uit twee of drie groepjes huizen, verborgen onder een bosch van vruchtboomen. De weg voerde ons over een heuvelrug, van waar wij beneden een klein wandloos hutje gewaar werden, met daarbij eenige dorpsmeisjes, bezig met rijststampen. Verdiept in dat gewichtig werk, de rijststampers op en neerstootend op de maat van het gamelan-rythmus, deed onze nadering haar opschrikken, staakten zij haar arbeid, en bleven zij nederig gehurkt zitten, totdat wij voorbijgetrokken waren. Evenals overal elders, gaf ook hier de tjamat eenige vloeiende, galante woordjes tot de schoone maagden ten beste, welke haar gevoelig hart blijkbaar ten zeerste troffen.

Den heuvel volgende, kwamen wij weêr door het groepje woningen nabij de badplaats. Daar ontdekten wij, dat men in een der keukens bezig was met Java-suiker te maken. Dat was een bezigheid, die wij gezellig genoeg vonden, om er langen tijd naar te staan kijken. Het vrouwtje, dat voor een klein vuurtje zich hiermede onledig hield, raakte door het onverwachte bezoek ietwat van streek. De overige dorpelingen stonden buiten hun huisjes ons aan te gapen, niet recht snappende, wat die „djoeragans" nu weêr voor bijzonders zagen in suikerkoken. Geen der toekijkers zei een woord, maar ik geloof, dat menigeen onder hen ons, in gedachten, onder de onnoozele kinderen rangschikte. Bij onze komst was de palmwijn, waaruit de Java-suiker voortkomt, reeds grootendeels verdampt, het kleine kooksel was reeds taai-vloeibaar geworden, en juist geschikt om in vormen, bestaande uit bamboeringen van ongeveer vijf centimeter hoog, te worden overgegoten.

Waarde lezer, later hoop ik U verder te vertellen, ook van onzen tweeden dagreis.

Java, Sept. 1916. ERYTRINA.

Bij het genoemde aantal onderwijzers der eerste en tweede klasse zijn de onderwijzers inbegrepen, die tijdelijk ter beschikking van een anderen departementschef zijn gesteld, tijdelijk bij het Inl. en Midd. onderwijs zijn, etc.

Aan kweek- en opleidingsscholen zijn werkzaam 88 onderwijzers, waarvan 18 als directeur.

Verder zijn er 6 inspecteurs voor 't Europeesch onderwijs, 5 (met de adjuncten) voor het Holl.-Inl. onderwijs en 22 (met de adjuncten) voor het Inl. onderwijs.

Bloeiende coöperatie.

Het *Soer. Nblad* vernam over de S.S.-coöperatie, dat de hoofdinspecteur goedgunstig geadviseerd heeft op het verzoek van het bestuur dier vereeniging om de thans bestaande toko uit te breiden op kosten van den dienst der Staatsspoorwegen. De cöoperatie zal dit evenwel dubbel en dwars moeten terug betalen, daar de huur, welke zij voor haar gebouw verschuldigd is, aanmerkelijk verhoogd wordt, zoodat men van bevoorrechting eigenlijk niet kan spreken.

Verder hebben de plannen om een coöperatieve schoenmakerij op te richten, reeds meer vasten vorm aangenomen, terwijl tevens verscheidene leden er bij het bestuur op hebben aangedrongen om ook een kleermakerij op te richten.

Gronden aan niet-inlanders.

Er is een regeling vastgesteld, met betrekking tot verhuur- en ingebruikgeving aan niet-Inlanders van aan de zelfbesturen in de Buitenbezittingen toebehoorende gronden.

Consternatie in den harem.

Op 10 Nov. j.l. om twee uur 's morgens brandde een pendoppo af in den kraton, waar des sultan's bijvrouwen huizen. De consternatie was algemeen. Een brandspuit mocht binnenkomen met één Europeaan en twee politieopzieners. De sultan, de kroonprins en de rijksbestuurder waren op het terrein van den brand.

Suriname.

De redactie van ,,*De Amsterdammer*'' heeft de goede gedachte gehad den heer *J. S. C. Kasteleijn*, leider van het studie-syndicaat Suriname, uit te noodigen eenige uiteenzetting te geven van de taak van dit studie-syndicaat. In het nummer van 23 December heeft de heer Kasteleijn de uitnoodiging beantwoord met het volgende stuk, dat wij meenen ter kennis van onze lezers te moeten brengen:

,,Gaarne wil ik voldoen aan het verzoek der Redactie om eenige bijzonderheden over het Suriname Studie-Syndicaat mede te deelen.

Over de plannen kan ik mij uit ter aard nog niet in bijzonderheden uitlaten. Het is onmogelijk te zeggen tot welke gevolgtrekkingen men komen zal, voordat de werkzaamheden zijn doorgevoerd en wij ons ook van de toestanden in Suriname een afgewerkt beeld hebben kunnen vormen.

Het Syndicaat is gevormd door deskundige en leidende persoonlijkheden uit de wereld der Oost-Indische Cultures.

De Oost-Indische Cultures hebben in de laatste tientallen van jaren ontzaglijke en bloeiende ontwikkeling genomen. Er zijn daarbij voor de organisatie van het bedrijf ervaringen opgedaan en groote lijnen getrokken, die proefondervindelijk succes blijken te waarborgen. Vooral op Deli is bewezen, hoe een vrijwel onbewoond oerbosch in betrekkelijk korten tijd door ondernemingsgeest en aanpakken, gepaard aan goede regeeringsmaatregelen, tot een hoogstaand cultuurgebied kan ontwikkeld worden. Een koloniaal cultuurgebied, dat ook voor de bevolking zelve uiterst gunstige levensomstandigheden kan opleveren.

Het komt mij voor, dat Nederland voor zijn West-Indië van de ervaringen opgedaan in Oost-Indië, zal kunnen profiteeren. Zou niet de Oost lessen kunnen geven voor de West?

De voorbereidende studie, die ik thans over Suriname maak, het rapport der Suriname-Commissie en het oordeel van den heer J. Sibinga Mulder over de toestanden aldaar, hebben mij de overtuiging geschonken, dat kardinale fouten kleven aan de wijze, waarop de groote landbouw er gedreven wordt.

Voorloopig is deze overtuiging hoopvol. Bestudeerde men toch een gebied, waar alles puik in orde bleek te zijn, terwijl de welvaart er veel te wenschen overliet, dan zou men niet weten in welke richting verbetering te zoeken.

Doch al meent men ook te weten, waar de fout schuilt, toch spreekt het vanzelf, dat een nauwkeurige studie ter plaatse moet uitmaken of de thans gevolgde cultuurbeginselen en exploitatiewijze gewijzigd *kunnen* worden

Het zij verre van ons te zeggen a priori, dat hetgeen op Java en Sumatra mogelijk is, ook daar *moet* kunnen.

Behalve de bovengenoemde negatieve factor is er ook een positieve, die zeer bemoedigend is, n.l. dat alle rapporteurs en schrijvers schier zonder onderscheid het Surinaamsche cultuurgebied uiterst vruchtbaar noemen.

Het bovenstaande geeft ons hoop, dat het landbouwbedrijf in Suriname betere resultaten zal kunnen geven, dat het tot nu toe gedaan heeft, en dat Suriname zal kunnen concurreeren met landen, die onder dezelfde moeilijke omstandigheden wat werkvolk etc. betreft, produceeren en prospereeren.

Waarom kan Engeland Britsch Guiana, dat aan de andere zijde der grensrivier van Suriname ligt, wel tot ontwikkeling brengen en wij onze kolonie niet?

Behoeft de rubbercultuur op Sumatra eenigszins onder te doen voor die op Malakka? Zijn wij daar de minderen van de Engelschen? Waarom doen wij dan wel in de West voor hen onder?

Hiermede is o. i. ook de eer zoowel als het belang van Nederland ten nauwste verbonden.

Het zal ons altijd slechts ten goede kunnen komen, dat wij ook aan de West onze volle aandacht en energie hebben besteed.

Tot dusverre is voor de beteekenis van de West veel te weinig gedaan, althans veel te weinig bereikt. Bijna alles is gezet op de kaart van Oost-Indië. Maar hoe gewichtig kan het voor Nederland nog niet blijken te zijn, ook een koloniaal steunpunt in Zuid-Amerika te bezitten, en zoo bloeiend mogelijk te hebben gemaakt.

Omtrent de werkwijze van het Suriname Studie-Syndicaat nog het volgende:

Het syndicaat is geen handelsonderneming, maar een vereeniging van belanghebbenden, welke ten doel heeft te onderzoeken in hoeverre de in Oost-Indië opgedane ervaringen met den grooten landbouw, dienstig gemaakt kunnen worden aan de ontwikkeling van Suriname, na te gaan welke beletselen de ontwikkeling van den grooten landbouw aldaar in den weg staan, op te sporen welke cultures van uitvoerproducten voor het groot-landbouw-bedrijf in aanmerking komen met den meesten kans op succes.

De verschillende onderzoekingen, die daarmede verband houden, zijn aangevangen. De voor de studie benoodigde fondsen zijn door particulieren bijeengebracht.

Het initiatief is genomen door den nieuwen Gouverneur van Suriname, den heer G. J. Staal, wiens goede plannen met de kolonie ons verheugen en op wiens medewerking voor al hetgene, wat een Gouvernement kan doen om de ontwikkeling van het initiatief op cultuurgebied te bevorderen — zooals ik dit op Deli zoo sterk heb waargenomen — zeker mag worden gerekend.

Het eind-resultaat zal dan ook niet zijn exploitatie door het Gouvernement zelve, maar particulier bedrijf, dat, bijv. wat wegenaanleg, rechtsmaatregelen enz. betreft, op den steun van het Gouvernement moet kunnen rekenen.

Wij zullen ons best doen om met zoo praktisch en vruchtbaar mogelijke plannen voor den dag te komen. En wanneer ons dit gelukt, zijn zij overtuigd in de Nederlandsche finantieele wereld en onder hen, die bij de koloniale cultures betrokken zijn, — maar neen, ook verder nog: ook bij vele andere wakkere Nederlanders, het initiatief te vinden de zaken ook aan te pakken in het belang van de West en van het moederland''.

* * *

Naar wij vernemen zal de heer *Kasteleijn* zich in het aanstaande voorjaar naar Suriname begeven om op de plaats zelve de studie voort te zetten. Wij juichen dit ten zeerste toe, en zijn overtuigd, dat de studie voor de kolonie goede vruchten zal dragen. Kan de heer *Kasteleijn* dan tijd vinden om ook een bezoek te brengen aan *Britsch Guiana* en aan *Trinidad*, dan zou dit aan de zaak ten goede komen.

De toestanden in deze koloniën komen in vele opzichten met die in Suriname overeen, waardoor een vergelijking van de bereikte resultaten uiterst leerzaam is.

* * *

In het December-nummer van het ,,*Tijdschrift v. Econ. Geographie*'' schrijft de heer *Fr. Oudschans Dantz* over ,,*Huisvlijt in Suriname*''.

Het artikel handelt over de voorwerpen, die gemaakt worden of kunnen worden van de talrijke mooie zaden, die men tèr plaatse vindt en waarvan de schrijver een lange lijst geeft.

Tijdens zijn verblijf in Engeland viel het hem op, dat het daar veel gemakkelijker is artikelen te koopen van versieringszaden vervaardigd, dan in Nederland. In de badplaats Hastings aan de Zuidkust zag hij halssnoeren en taschjes van allerlei zaden, zoowel afkomstig van Afrika als van West-Indië en ook in Londen, in den reuzenwinkel van Selfridges in Oxfordstreet waren alleraardigste voorwerpen te koop van Mimosa, Jobstranen en Kokriki (Abrus precatorius) vervaardigd, als doozen, tasschen, matjes, schermen, enz.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Tjipto en zijn Aanhang. Tot recht verstand — zoo wordt uit Pati aan de *Locomotief* geschreven — van de aanleiding tot een streng onderzoek van Tjipto's propaganda te Djoewana door het plaatselijke bestuurshoofd, acht ik het niet ondienstig in aansluiting op mijn vorige mededeeling, het onder-

volgende bekend te maken: Tjipto kwam op den bewusten Zaterdag per laatste tramgelegenheid te Djoewana aan en begaf zich met de twee hem vergezellende Europeanen van het station rechtstreeks naar de woning van den Inlander Djojo Siman in de kampong Koedoe-Keras. Deze is een S. I.-er, die onder zijn kornuiten veel te zeggen heeft, zoodat op den avond van dien dag veel menschen waren verschenen, om Tjipto te zien en te hooren. Er werd toen dus reeds vergaderd en daar Djojo's woning geen voldoende localiteit bleek te hebben voor de toestroomende massa, zette Tjipto in den ochtend van den daarop volgenden dag zijn werk voort in een leegstaand gebouw met een groote pendopo in dezelfde kampong. Reeds op Zaterdagavond moest Tjipto van de hevige ontevredenheid, die bij hem heerscht, hebben uitgelaten: ,,ik ben nu nog slechts een banneling''. Het grootste kwaad echter van zijne handeling schijnt gelegen in zijn duidelijk gezegde: ,,De Europeanen moeten uit Indië geweerd worden''. Hieraan was het te danken, dat verscheidene personen onder de aanwezigen bij het naar huis gaan reeds besloten hadden, niet tot de vereeniging toe te treden. Zij verschenen den volgenden dag dan ook niet voor de tweede maal en antwoordden op de vraag: ,,Waarom?'' kortweg: ,,sebab rasanja tida enak'' (omdat ik mij niet wel gevoel). Zondag moest de vergadering, die door den wedono en een paar Europeesche ingezetenen bijgewoond werd, heel kalm zijn toegegaan. Zij, die alleen op die tweede vergadering geweest waren, wisten dus niets van bovenstaande uitlatingen van Tjipto, de redenen tot ontstemming en een streng onderzoek van den assistent resident van Pati met het bekende gevolg. Intusschen zij vermeld, dat door dat onderzoek de toegetreden leden zich hebben teruggetrokken, zoodat de agitatie onder het volk niet voortduurt.

De *Voorpost* teekent hierop 't volgende aan: Luister goed, gij Patische kwartjes-berichtgever. Niet Tjipto en *2 Europeanen*, doch *3 Indiërs* zijn naar Djoewana gegaan, niet om daar een *koempoelan* (vergadering) te houden, doch om eene afdeeling van *Insulinde* op te richten op verzoek van eenige tientallen Djoewanasche ingezetenen, die voelen, dat *Insulinde* inderdaad werkt in het waarachtig belang van alle Indiërs. Er is voorafgegaan eene *openbare* vergadering met toestemming van de betrokken autoriteiten, waarin het doel en streven van de vereeniging uiteengezet zijn. Nadat zij, die geen lid wenschten te worden, op verzoek van den voorzitter der vergadering de zaal hebben verlaten, werd overgegaan tot de oprichting van de afdeeling en tot de verkiezing van een Afdeelingsbestuur. Hiermede is de taak van het drietal afgeloopen. Het beloofde niet des avonds terug te komen, bleef dus van zelf weg, omdat het naar Semarang is teruggekeerd om verslag uit te brengen bij het Hoofdbestuur. Het zal in den eersten tijd wel niet terugkomen en u weder een kwartje laten verdienen om de doodgewone reden, dat nu te Djoewana een Afdeelingsbestuur gevestigd is, hetwelk het begonnen werk zal voortzetten. Dat is de geschiedenis van de oprichting van de afdeeling Djoewana, die nu 40 leden telt, welk aantal spoedig uitgebreid zal worden.

Dit stuk is onderteekend: *Halve-gulden-berichtgever.*

Engelsche Sympathie. *Kromo* schrijft in hetzelfde blad: Eenige dagen geleden is in alle vier couranten hier (Weltevreden) een telegram overgenomen omtrent ,,Betuiging van sympathie van de Engelsche Regeering aan de Arabieren, die opgestaan zijn.'' In het ,,Bataviaasch Nieuwsblad'', ,,Bataviaasch Handelsblad'' en de ,,Java-Bode' is dat telegram letterlijk overgenomen en wel als volgt: Engelsche Regeering betuigt Hare sympathie aan het volk van Arabië, dat zij het juk van den *overheerscher* hebben afgeschud.''

,,Neen, zegt 't *Nieuws van den Dag*, dat mogen wij niet schrijven, anders slaan de Indiërs mij dood met mijn eigen woorden en daarom heeft dat blad het telegram op de volgende wijze vertaald: ,,Engelsche Regeering betuigt Hare sympathie aan het volk van Arabië, dat zij het juk van *hun vijand* hebben afgeschud.''

,,Typisch niet waar? Die sloebers letten op alles'' — alzoo *Kromo*.

Vaccinedwang. Uit een brief van *Radja Saoedin* (Inl. arts) in het *Bataviaasch Nieuwsblad*, halen wij aan: ,,Maar dat er nog zooveel onrecht geschiedt en misbruik wordt gemaakt van macht in een land, dat onder Nederland staat, een rijk. bekend en geroemd als een humane koloniale mogendheid, mag zeker niet stilzwijgend worden voorbij gegaan. Ik heb hier speciaal het oog op het landschap X, waar ik getuige ben geweest van zaken, waarbij de naam van het rechtvaardige Gouvernement in discrediet wordt gebracht door personen, die, dit geval betreffende, zeker buiten hun boekje zijn gegaan. Juist hebben we in de nieuwsbladen gelezen over den vaccinatie-dwang tegen de pokken, of een geval van dwang, maar nu in een slechten zin, doet zich weer voor. Ik ben geen tegenstander van de vaccinatie, integendeel, mijn innigste wensch is altijd geweest, dat iedereen zich deze inenting zal laten welgevallen. Ik voor mij ben er vast van overtuigd, dat vaccinatie een onmisbaar, prophylactisch middel is tegen bepaalde ziekten. Immers, daardoor verkrijgt men een geheele of gedeeltelijke ongevoeligheid van het lichaam voor het bepaalde ziekte-gif, die het den mensch mogelijk maakt zich tegen een nieuwe infectie te verweren. Krijgt men dan toch ziektekiemen binnen, zoo is de kans, dat ze totaal of partieel gedood of vernietigd worden, heel groot en zal de ziekte voor den patient een veel gunstiger verloop nemen. Een blij gevoel overkwam me dan ook bij 't vernemen uit de nieuwsbladen, dat reeds zooveel duizend menschen in X. ingeënt waren tegen de plaag der menschheid: de cholera. Wat een heerlijk besef was 't niet voor me, te weten, dat mijn landgenooten het nut van de vaccinatie inzien en zich vrijwillig ter beschikking hebben gesteld voor de haast pijnlooze behandeling en daarmee ook toonen het Gouvernement te willen begrijpen in zijn goede voornemens.

Doch hebben toevallige omstandigheden mij in de gelegenheid gesteld ,,achter de coulissen'' te kijken en wat ik daar zag, was voldoende om mijn vertrouwen in den rechtvaardigheidszin van sommige uitvoerders van Gouvernementswetten te knakken. Die wetten toch, uitgevaardigd voor het welzijn van het volk, blijken in dit geval voor datzelfde volk een plaag te zijn geworden en van de vrijwilligheid, waarvan in de pers sprake is, blijft niets, althans zeer weinig over, zooals blijken zal. Immers degenen, die, hetzij uit gebrek aan overtuiging voor de goede resultaten der vaccinatie, dan wel uit fanatisme, zich niet aan die bewerking wenschten te onderwerpen, werden door den betrokken besturend ambtenaar, echter thans in zijn kwaliteit van magistraat, gestraft met ten arbeidstelling dan wel met rottanslagen. Welke overweging zou wel in de betrekkelijke vonnissen zijn opgenomen? Och, een vraag naar den bekenden weg; als men een hond (lees Inlander) wil slaan (lees straffen) kan men steeds wel een knuppel (lees wetsartikel) vinden. Hierover langer uit te wijden is overbodig!

Aandoenlijk is het die arme stakkerds te zien, ploeterende in den modder, broeinest van allerhande ziekten, en dit in de blakerende tropische zon, maar nog aangrijpender is 't te zien, hoe de vrouwen en kinderen der onschuldig veroordeelden, beroofd van hunne kostwinners, toch dien man en vader van hun huis — dat veelal mijlen ver van de plaats der ten arbeidstelling verwijderd ligt, — 't dagelijksch rantsoen komen brengen. Arme zielen, arme vrouwen, wie zal thans voor u werken, wie zal voor u en uw kinderen het geld, het hongerloontje verdienen, nauwelijks genoeg om uw leven en dat uwer kinderen te rekken, nu hij uit uw midden is weggeruikt, door de armen der ongerechtigheid, hij, die anders te nacht en ontij met zijn broos visscherspranwtje uitzeilt, zijn leven in de waagschaal stelt voor u en uw kroost en moedig 't hoofd omhoog houdt in den harden strijd om het bestaan?

Zooals hierboven reeds door mij aangehaald, ben ik verre van een tegenstander, juist een voorstander van de vaccinatie. Ja, nog meer, ik zou zelfs de eerste zijn, die het zal toejuichen, indien een wet van vaccinatiedwang werd ingevoerd, maar die wet bestaat er nu eenmaal nog niet. Men straffe de recalcitranten, indien de wet zulks toelaat, doch men valle hen niet hard, indien de wet er geen macht toe geeft. Zeker, in het belang van datzelfde volk ben ik het er mede eens, dat in dit geval straffen behooren te worden uitgedeeld, maar straft dan de lieden, die indirect de oorzaak zijn van dezen toestand, n.m. de goeroe's en godsdienstleeraars, die door met voordacht verstrekken van onjuisten uitleg der korantexten tot onwil hebben gedreven. Ik ben een leek in de rechtswetenschappen en weet dus niet of onze strafwetten in deze de bevoegdheid geven in te grijpen. Indien niet dan ware het, mijns bescheiden inziens, raadzamer 't daarheen te leiden, dat op die goeroe's art. 47 van het Regeeringsreglement worde toegepast. Men zij overtuigd, dat deze maatregel eene afdoende zal zijn, terwijl de thans toegepaste een middel is erger dan de kwaal. En nu zou men kunnen zeggen, dat de redenen tot toepassing van dit artikel, evenals die, welke geleid heeft tot bestraffing der onwilligen, eene gezochte zal zijn. Dat moge waar zijn, doch daar staat tegenover, dat men van twee kwaden het beste moet kiezen. In het eerste wordt de wet van kracht, terwijl in het tweede de Landvoogd slechts gebruik maakt van het hem verleend recht tot toepassing van een rekbare bevoegdheid.

Zooals de toestand nu is, gaat hij mank aan het euvel, dat de indirecte, doch niettemin voornaamste veroorzakers der moeilijkheden bij de vaccinatie niet alleen vrij uit gaan, doch zelfs met hun gezinnen vrijloopen van inenting, waar zij nog al

prat op gaan en waarmee hun invloed op de domme massa nog verdubbeld wordt. Er zijn onder de gestrafte lieden zeer weinigen, die weigerachtig zijn geweest bij de inenting, om andere redenen dan door inblazingen dier goeroe's, door afwezigheid van vertrouwen in de goede resultaten dier bewerking, maar is hun dit kwalijk te nemen? Immers het grootste gedeelte der volksvertegenwoordiging is zelfs nog niet geheel doordrongen van het nut daarvan.

Hiermee heb ik, hoop ik, duidelijk aangetoond de bezwaren, die er zijn tegenover sommige praktijken bij de inenting en tevens hoop ik, dat, mocht de vaccinatie-dwang worden ingevoerd, hieruit eenige aanwijzingen worden geput bij de toepassing daarvan, opdat niet te kort worde gedaan aan de wetten der gerechtigheid en der humaniteit." Alzoo schrijver.

De leiding van de S. I. De *Oetoesan Hindia* deelt mee, dat raden Goenawan geen onder-voorzitter van de Centrale S. I. meer is en door Abdoel Moeis is vervangen. Er wordt bij gezegd, dat deze wisseling het gevolg is van Goenawan's nalatigheid in de vervulling van hetgeen op het S. I.-congres te Bandoeng van hem werd geëischt.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De Afloop eener Eerezaak. Sidin — zoo lezen wij in de *Bintang Soerabaja* — had een *liaison* met de vrouw van *Wongso*. Niet zoo'n vrij onschuldig amouretje van verliefd doen en glazig elkaar aankijken, maar werkelijk een liaison *to the bottom*. En Wongso had de schuldige gesnapt *en flagrant délit*. En Wongso bracht het geval voor het gerecht en eischte schadevergoeding „voor betering in een goeden naam", zooals men dat uitdrukt. De voorzitter besliste, dat Sidin vijf gulden moest dokken aan den gehoonden Wongso. Sidin scheen er op gerekend te hebben, want uit zijn buikband pulkte hij een stapel klein geld, dat te zamen vijf gulden bleek te bedragen. En Wongso stak de eerlijk verdiende centen vroolijk op. Men ging heen, maar daar begon 't juist te regenen. Dikke, groote druppels kletsten neer. En toen — zoo verhaalt de Chineesche schrijver — heb ik een moment *paff* gestaan, want......... Wongso, die een *pajong* bij zich had, bood Sidin aan met hem op te stappen: „Kom, Kan, ga meê, dan breng ik je droog thuis! En in de donkerte verdwenen ze gearmd......"

De S. I. en I. W. De redactie van de *Sri Sumatra* verwondert er zich over, dat, nadat de motie voor „*Indië Weerbaar*" onder daverend applaus was aangenomen in een bijeenkomst van 10.000 personen, de Regeering den volgenden dag voor alles wat leelijk was werd uitgemaakt. Alle kranten waren er vol van. De redactie is niet van plan al dat gemopper over te nemen, al die aanvallen en scheldwoorden tegen de Hollanders, slechts wil zij hare verbazing te kennen geven, dat verschillende personen aan de Sumatraansche pers den raad hebben gegeven, om ten deze het voorbeeld van de bladen op Java te volgen. Alsof men geen eigen oordeel bezat!

Bovengenoemde redactie is van oordeel, dat de oorzaak van de weerloosheid van Indië gezocht moet worden in het gemis van een hoogeschool, en dat 't daarom beter is een hoogeschool op te richten, dan het streven van „Indië Weerbaar" te steunen.

In de *Tjahaja Timor* wordt het artikel van Goenawan overgenomen, dat hij in zijn blad de *Pantjaran Warta* heeft geschreven over de verhouding van de Sarikat Islam tot *Indië Weerbaar*. Wat het Comité „Indië Weerbaar" en het bestuur der Centrale S. I. gezegd hebben over die bijna algemeene instemming der S. I., is geheel bezijden de waarheid. De afdeeling Buitenzorg had zich zoogenaamd er vóór verklaard, maar 200 leden er van hebben bekend gemaakt, dat feitelijk alle leden er tegen waren; behalve de Voorzitter, de eenige, die er vóór was. Niet alleen op Java willen de Inlanders er niets van weten, maar ook op Sumatra. Indien men eens de moeite wilde nemen om propagandisten naar Palembang en Djambi te zenden, zou men eens wat te zien krijgen. Verder wordt door het blad op het oude aambeeld gehamerd: dat de Inlanders in N.-I. onrechtvaardig behandeld worden, in 't geheel niet veel beter dan hun lotgenooten in Britsch-Indië, zooals de voorstanders van „I. W." beweren. Eerder omgekeerd.

Meeningen over Goenawan.

De hoofdredacteur van de *Kaoem Moeda* (tevens bestuurslid van de C. S. I.) had in de „*Preanger Bode*" een beschuldiging ingezonden tegen zijn medebestuurslid Goenawan (hierboven bedoeld), van medeplichtigheid aan den opstand in Djambi. In de *Tjahaja Timor* is dit stuk overgenomen. Die beschuldiging zou dan op de volgende feiten berusten: 1e. In een *geheime* vergadering van de C. S. I. was Goenoewan de eenige, die tegen „I. W." was. 2e. Hij is altijd tegen het Nederlandsche gezag geweest en in dezen opstand zijn ook S. I.mers, d. w. z. Nederland welgezinde hoofden, om het leven gebracht. 3e. Toen hij zijn laatste rondreis maakte, moet hij ongetwijfeld kennis bekomen hebben van het voornemen tot den opstand. Te Batavia heeft hij er geen woord over gesproken.

De redactie van de *Tjahaja Timor* gelooft echter niet aan deze beschuldigingen. Als hij een verradersrol had willen spelen, zoo is hare redeneering, dan had hij vroeger wel met het driemanschap Douwes Dekker c.s. meegedaan bij de verspreiding van de bekende brochure. Instede hiervan, heeft hij het Bestuur gewaarschuwd. Volgens het *Bataviaasch Nieuwsblad* — dit wordt er bij aangehaald — werd hij in Djambi aanvankelijk door de ontevredenen als een *radja* ontvangen, doch weldra keerden zij zich van hem af, toen hij ronduit verklaarde niets met den opstand te maken te willen hebben, en hun zelfs aanried om de van hen gevorderde heerendiensten ten uitvoer te brengen.

Van Vreemde Koloniën.

Uit de rede van Lloyd George.

Gewaagden wij in onze beschouwingen over „Vrede?" in 't vorige nummer over de eereschuld, die Engeland ten opzichte van de kroonkoloniën te vereffenen zal hebben, Lloyd George liet dit punt dan ook niet onaangeroerd in de groote rede, naar aanleiding van het voorstel der Centralen. Hij zette dit gedeelte van zijn toespraak in met een herinnering aan den prachtigen bijstand, die de koloniën uit vrijen wil aan 't moederland hebben verleend in zijn strijd voor de zaak der menschheid. De groote idealen van Engelsch f a i r p l a y en rechtvaardigheid oefenen, zeide hij, hun aantrekkingskracht op de koloniën even sterk uit als op Engeland zelf. De koloniën hebben 't onbaatzuchtige van den strijd van 't moederland ingezien, alsmede dat de strijd niet alleen Europa aangaat, maar dat groote wereldvraagstukken in 't geding zijn, waarbij hun kinderen evenzeer betrokken zijn als die van Engeland. De nu opgetreden regeering verklaarde zich even dankbaar als de oude voor de ongemeene dapperheid, die de onderdanen van overzee op zoo menig slagveld hebben getoond.

Maar 't was toch niet om deze verzekering te geven, dat de minister-president de koloniën ter sprake bracht. De regeering meent, dat de tijd gekomen is om de zelfbesturende kolonies meer geheel in den vorm te raadplegen over de oorlogsaangelegenheden, zooals de stappen te nemen om de overwinning te behalen en de beste middelen om de vruchten er van binnen te halen. De Britsche regeering stelt zich dus voor, eerlang een rijksconferentie bijeen te roepen om den geheelen toestand voor de zelfbesturende koloniën bloot te leggen en met hen te rade te gaan over hetgeen zij en 't moederland nu verder samen zullen doen om een spoedige en volledige overwinning te behalen voor de idealen, waarvoor allen zoo prachtig hebben gestreden.

Men zal zich herinneren, dat er vóór het uitbreken van den oorlog weer over gedacht werd, een rijksconferentie te Londen te doen samenkomen. Van meer dan één zijde werd daarna aangedrongen op 't houden ervan, maar de regeering liet wel bij beurten uit elk der kroonkoloniën een vertegenwoordiger overkomen, om met hem te praten en hem te bepraten, maar van een bedillende conferentie wilde zij niet weten. Thans stelt Lloyd George 't voor alsof er eigenlijk geen strijd over is geweest. Misschien kan men in deze politiek ook een voorbode van den vrede zien, 't moederland wil tijdig de verre rijksdeelen raadplegen, of zelfs tijdig er voor zorgen vertegenwoordigers bij de hand te hebben, als over de vredesvoorstellen moet worden gedelibereerd.

Hierbij blijft een uitgeslotene: Britsch-Indië. Dit zal nu te meer zijn achterstelling voelen. 't Heeft in offervaardigheid niet ondergedaan voor de kroonkoloniën, 't vraagt met aandrang om met deze te worden gelijk gesteld. Maar 't moederland heeft wel de offers aanvaard, doch de gelijkstelling met de koloniën van blanke kolonisten komt niet.

Verbinding van N.- met Z.-Amerika.

De verbinding tusschen N.- en Z.-Amerika is voor 't handelsverkeer niet druk. Ware 't niet dat deze 2 werelddeelen, door eenheid van naam en tijdstip van ontdekking, tot één werelddeel werden gemaakt, wellicht zouden zij geen begrip van samenhoorigheid hebben. Nu zijn zij door 't beginsel van de Monroeleer vereenzelvigd en zoo nu en dan komt een oproep tot nauwere versterking van de banden een poging doen om één groot Amerika tot inniger samengaan te brengen. Veel succes is hiermede nog niet bereikt. Het buitenlandsch verkeer zoowel van Noord- als van Z.-Amerika was veel meer aangewezen op de andere werelddeelen, dan in de richting Noord-Zuid. De oorlog heeft de Vereenigde Staten meer en meer tot leverancier, aan- en afnemer van Z.-Am. gemaakt. Hiermede is van zelf de behoefte aan betere scheepvaartgelegenheid ontstaan. Den 18en October vertrok uit New-York het s.s. Carolijn van de New York-Philadelphia S. V. Mij. als eerste tot opening van een geregelde vaart op Brazilië en Argentinië. Zoo hebben de omstandigheden een der denkbeelden tot uitvoering gebracht, dat op 't Pan-Amerikaansche congres, ten vorigen jare te Buenos-Ayres gehouden, nog met weinig kans op slagen werd te berde gebracht. I s v a n d e z e l i j n g e e n p a r t ij t e t r e k k e n i n 't b e l a n g v a n e e n d e r N e d e r l a n d s c h e k o l o n i ë n i n A m e r i k a ?

De Syrische kolonie in New York.

New York telt een vrij talrijke kolonie Maronieten, zij wordt op ongeveer 2000 gesteld, maar haar invloed strekt zich over een 25000 tal zielen uit, afkomstig uit den Libanon en Syrië. Dezer dagen heeft de inwijding van een kerk dezer christelijke secte plaats gehad, waarbij de Fransche consul tegenwoordig was, die in April ook den eersten steen gelegd had. Zooals men weet, treedt Frankrijk in 't buitenland als beschermer van de Syriërs op; onlangs konden wij hiervan nog een voorbeeld bijbrengen, toen in Oost-Afrika eenige Syriërs als Turken behandeld waren, waardoor hun handelszaak ten onrechte geconfisceerd was. Dank zij de Fransche inmenging herstelde Engeland zooveel doenlijk het onrecht. Ook in New York rekenen zij voor zooveel

noodig op Fr. steun. Moeharzel, de leider van 't Syrische dagblad El Hada, bracht bij deze gelegenheid dan ook weer warme hulde aan Fr. voor zijn toewijding.

De voeding van Japan.

Aan een geillustreerd artikel ,,Rijstcultuur in Japan'', voorkomende in 't Kerstnummer van ,,De Veldbode'', en dat overigens voor ons oud-Indisch gasten niet veel nieuws aanbiedt, ontleenen wij toch 't volgende, dat minder van algemeene bekendheid mag worden geacht.

De J. rijst wordt onder de beste van de wereld gerekend. J. neemt de derde plaats in onder de rijstproduceerende landen en voert groote hoeveelheden uit. 't Voert ook rijst in. Dat klinkt vreemd voor een rijstproduceerend land, doch daar de kwaliteit van de in 't land gekweekte rijst zeer goed is, wordt er zooveel mogelijk geëxporteerd en worden goedkoopere soorten voor 't gebruik in 't land zelf ingevoerd van uit Korea, China en Indië. Gemengd met J. rijst, wordt deze door de arme bevolking gegeten. Hoeveel rijst 't hoofdvoedsel is, worden ook andere granen verbouwd en wel gierst, gerst en tarwe. Deze granen eischen de werkkrachten in den tijd, waarin de rijstvelden braak liggen. Ook worden twee soorten aardappelen voor de consumptie geplant.

Tot nu toe waren 't in hoofdzaak de stadsmenschen in J., die rijst aten, daar de boeren het als een weeldevoedsel beschouwen. Maar 't aantal verbruikers heeft zich steeds uitgebreid en de levensstandaard wordt ook in J. hooger, tengevolge waarvan nu ook ,,op 't land'' meer rijst gegeten wordt. Dit en 't feit, dat de bevolking steeds toeneemt, hebben de J. regeering er toe gebracht het vraagstuk der voedselvoorziening ernstig te overwegen. Jaren geleden zijn proefstations opgericht. Ze hebben veel gedaan voor 't verbeteren van den aanleg van rijstvelden en voor de irrigatie en wat daarmede verband houdt. Thans bereidt J. zich voor om in de stijgende vraag naar voedsel te voorzien. Bij mislukking van den oogst en zelfs bij normalen oogst, hoewel dan natuurlijk in mindere mate, moet grooteren invoer komen.

Steeds overwinningen, maar de overwinning blijft uit.

Toen generaal Smuts overwinning op overwinning kon melden en zelfs de Duitsche hoofdplaats Dar es Salam in Britsche handen was, leek 't pleit in Oost-Afrika beslecht. De D. zetten de guerilla echter voort, zij bleven de vereende Engelsche, Belgische, Fransche, Portugeesche afdeelingen, waarbij de Boeren vooral niet te vergeten, gelegenheid geven steeds weer en nog nog nieuwe voordeeltjes te behalen, maar gewonnen gaven zij zich niet. Wat meer is, zij wisten 't verzet telkens weer te organiseeren. Waar zij de wapenen en munitie vandaan halen is niet te verklaren, maar zij bezitten die in voldoend aantal om tot het offensief over te gaan. Zoo rapporteerde Smuts onlangs, dat de strijd bij Kibata voortduurde. Den 15en December werden hevige vijandelijke aanvallen afgeslagen. In den volgenden nacht drongen D. afdeelingen in de Br. stellingen; wel werden zij er uitgedreven, maar zij hadden toch getoond, dat de D. nog geenszins dood zijn, al werken de gecombineerde colonnes ook met overmacht en voorzien van de meest moderne strijdmiddelen, tot vliegmachines en bomwerpers toe.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 51. Een kapokmonographie, door Dr. H. H. Zeijlstra (met afb.) — Lateriet, door Dr. D. J. Hissink (met afb.) — Vulcaniseeren van caoutchouc aan de Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer, door Dr. A. W. Nanninga. — Amsterdamsche Vereeniging voor den Rubberhandel. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten (De geologische dienst in Indië. — Zuid-Sumatra-Congres. Enz. — Kleine mededeelingen (wegenbelasting voor het gewest Soerabaja. Enz.) — Verkeerswezen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Verder bericht de uitgever, J. H. de Bussy, in dit Nr., dat de heeren A. Deknatel, Dr. H. C. Prinsen Geerligs, Prof. Dr. P. v. Romburgh, J. Sibinga Mulder en Prof. Dr. F. A. F. C. Went zich bereid hebben verklaard van af 1 Januari 1917, op te treden als leden van de Commissie van Redactie van de ,,Indische Mercuur''.

Jaarverslag Topographische dienst in Ned.-Indië.

Blijkens een overzicht van den inhoud in de ,,Sumatra-Post'', is verschenen het jaarverslag van den Topographischen dienst in Nederl.-Indië over 1915. Het blad schrijft o. m., dat het verslag is gedrukt bij de topografische inrichting, dat het op typografisch gebied een prachtwerk is geworden, met belangwekkenden inhoud. Fraaie kaarten en foto's zijn er in opgenomen, ook platen in kleurendruk naast pastelteekeningen van P. A. J. Moojen (bij een opstel over Bali). De bijdragen van gemengden aard zijn: ,,Aardrijkskundige benamingen in Midden- en Oost-Java'', door L. F. van Gent. ,,Enkele aanteekeningen omtrent Bali'', door J. van Roon en voorts nog twee technische verhandelingen.

De splitsing van het jaarverslag in 2 deelen, zooals over 1914 heeft plaats gehad, zal voortaan achterwege blijven, aangezien het verslag van den inspecteur der landelijke inkomsten over de landrente-belasting-werkzaamheden in den vervolge afzonderlijk zal verschijnen.

Weekblad voor Indië.

In No. 26 van den loopenden jaargang een geïllustreerd artikel over een reis van een correspondent van het ,,Soer. Handelsblad'' ,,In het Hartje van de Djambische binnenlanden''.

No. 27 bevat o. m. een opstel van H. Marchand naar aanleiding van het verbranden van het lijk van Goesti Djilantik op Bali, welke plechtigheid de schrijver persoonlijk aanschouwde.

In No. 28 nog eenige kiekjes met bijschrift over dit verbrandingsfeest, zoomede een geïll. artikel over de onlangs geopende zeevaartschool te Makassar.

Veeartsenijkundige Bladen voor Ned.-Indië.

Onder de vele vakbijdragen, welke afl. 4 van dit tijdschrift vullen, vinden we er één van meer algemeen belang, getiteld: ,,Decentralisatie inzake toepassing van maatregelen tot verbetering van den veestapel (op Java en Madoera), en het oprichten van fokvereenigingen op coöperatieve basis, door Dr. H. 't Hoen.

Verder wijdt de heer Hellemans een uitvoerig en hoogstwaardeerend In Memoriam aan de nagedachtenis van den gouvernements veearts J. K. F. de Does, onlangs te Buitenzorg overleden, toen hij op het punt stond met ziekte-verlof naar Holland te vertrekken.

Reis van Hullebroeck naar Indië.

Emiel Hullebroeck — het is genoeg bekend — heeft onlangs een kunsttournée door Indië gemaakt en naar aanleiding daarvan een boek geschreven, dat met den eenvoudigen titel: ,,Insulinde. Reisindrukken'' verschenen is bij ,,De Vlaamsche Boekenhalle'', te Leiden. Het werk maakt ook door ruime illustreering een prettigen indruk, en zal, hopen we, beantwoorden aan het tweeledig doel, hetwelk de schrijver met de samenstelling beoogde, nl.:

aan de Belgische wilskrachtige jongemannen te toonen, wat een klein volk als koloniseerende mogendheid vermag, hen op te wekken om zich naar het Nederlandsche voorbeeld te gedragen en de Belgische kolonie tot evenredigen bloei te brengen; en

een wegwijzer te zijn voor reizigers, die voor het eerst Indië bezoeken, in het bijzonder toeristen en rondreizende collega's.

Maar bovendien zal de lectuur van het boek stellig ook aangename uurtjes kunnen bezorgen aan hen, die Indië uit eigen aanschouwing kennen; zij zullen — om met Hullebroeck te spreken — zich nog eens verplaatst gevoelen in het zonnige Eden, het heerlijke Insulinde.

Het karakter van den inlander op Java.

No. 3 van den 4den jaargang van ,,Orang Peladang'', het orgaan van leerlingen en oud-leerlingen der Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer, bevat een interessante beschouwing, getiteld: ,,Korte opmerkingen over het karakter van den Inlander op Java''. De schrijver, J. H. Neumann, geeft hier uitsluitend persoonlijke waarnemingen weer; met opzet heeft hij de bestaande literatuur over dit onderwerp niet geraadpleegd, verwijst althans er niet naar. Schr. behandelt achtereenvolgens:

Enkele eigenaardigheden met betrekking tot den aard en godsdienst der Inlanders. — Het verschil in handelsgeest en handelsinzichten tusschen Inlander en Vreemden Oosterling. — Waarom kan de Inlander niet concurreeren tegen den Chinees?

Indisch Tijdschrift van het Recht.

No. 1—3 van deel 107 van het orgaan der Nederl.-Indische Juristen-Vereeniging bevat, behalve de rubriek jurisprudentie, eene verhandeling van Mr. A. W. Hartman, getiteld: ,,De afwikkeling der rijsttransacties hier te lande''.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

Den heer F. Oudschans Dentz komt ongetwijfeld lof toe voor zijn streven om Suriname meer bekend te maken en er de zoo gewenschte belangstelling voor op te wekken. Telkenmale ontmoet men zijn naam in verschillende tijdschriften. Zoo bevat nu weer het jongste No. van het Tijdschrift voor Economische Geographie eene verhandeling van zijn hand over huisvlijt in Suriname, voor zoover deze betrekking heeft op voorwerpen, welke worden versierd met zaden of er geheel van worden vervaardigd.

De Atjeh-tram.

Het Aug.-Nr. van het Indisch Tijdschrift voor Spooren tramwegwezen bevat het eerste gedeelte eener verhandeling over ,,De Atjeh-tram'', waarvoor de gegevens werden verzameld tijdens een studie-reis in Mei 1915, langs de lijnen dier tram gemaakt. Vooraf gaat een geschiedkundig overzicht, terwijl tal van illustraties en kaartjes den tekst verduidelijken.

De Reflector.

In Nr. 43 van dit Indische weekblad houdt D. van der Zee een betoog van de wenschelijkheid om een gouvernements-stoomvaartdienst tusschen Nederland en Indië te openen. Wanneer de Nederlandsche Staat zelf een dienst met zijn koloniën onderhoudt, zal zij niet langer afhankelijk zijn van de begrijpelijke willekeur van particuliere verkeersondernemingen (schr. herinnert bijv. aan het gedurende enkele maanden stopzetten van het overzee-verkeer door de stoomvaartmaatschappijen ,,Nederland'' en ,,Rotterdamsche Lloyd'') — Op ethnographisch gebied levert verder ,,Elof'' eene bijdrage, getiteld ,,Madoereesche sport'', waarin hij eene aardige beschrijving geeft van de populaire stierenwedrennen op dat eiland.

No. 44 bevat o. m. eene beschrijving (waarvan het vervolg in een volgend nummer) van de bovengenoemde lijkverbrandingsplechtigheid op Bali. Tal van illustraties zijn aan den tekst toegevoegd.

Pemimpin Pengoesaha Tanah.

Afl. 9—10 van dit landbouwkundig maandblad voor den Inlander (het verschijnt in een afzonderlijke Maleische en een Hollandsche editie) bevat de volgende

artikelen: De cultuur van aardappelen in het Garoetsche. — De cultuur van de bereiding van tabak voor de Inlandsche markt in Oud-Kedoe, door W. Stenvers. — Iets over de cultuur, handel en consumptie van katjang toenggak (Vigna catjang) in de afdeeling Silhoardjo, door A. Meijer. — Over het maken van tjangkokkans bij djeroekboomen (vervolg), door F. J. W. Westendorp. — Mededeelingen betreffende de kedele-cultuur in de afdeeling Bèrbèk, door Th. F. Versteegh. — Eenige minder bekende vrienden, door J. Wolff. — Loonende cassave-cultuur (met ill.), door L. Koch. — Een en ander over veehouding en veeteelt, door Dr. W. van den Akker. — De selderij-cultuur in district Tjipoetri, afd. Tjiandjoer (res. Preanger Regentschappen), door H. de B. — De degeneratie van de Karang Serang padi in Kandanghauer (met ill.), door L. Koch. — Klapperplagen, door H. de B.

Avondfeest in den Kraton.

In het Sept.-Nr. van het Theosofisch Maandblad voor Nederl.-Indië schrijft Annie H. v. V. een mooi artikel (gedateerd Weltevreden, 10—20 Oct. 1914), over een door haar bijgewoond avondfeest in den Kraton van den Soesoehoenan van Soerakarta.

Op uitnemende wijze vertolkt de schrijfster haar indrukken van de groote en verheven plechtigheden, welke aan een herdenkingsfeest van den Soenan waren verbonden. Zoo bv. in de passage, waarbij zij haar lezers vertelt van de Javaansche danseressen, de serimpi's.

,,Uit amberkleurig albast gehouwen godinnebeelden in hindoetempel gelijken zij; zóó roerloos in allerdiepste rust van meditatie, dat de trilling der halfgesloten oogleden, het boezemleven der ademtocht als begoocheling aandoen. De Soesoehoenan ziet met vluchtigen blik op haar neer, onverschillig, hoog, en wenkt met een nauw merkbaren hoofdknik naar het orkest.........

De gamelan vangt nu aan licht te preludiëeren; een koor zet in, gedempt, met mezza-voce, dat als van héél ver aanzweeft. Hoe weven zich de gouden klankjuweelen in het brooze kantwerk van gezang tot één ode van geheimvolle lokking!

Een vage rilling doorsiddert de teedere lijven. Langzaam heffen zij de armen; de open handpalmen, de toegespitste vingertoppen licht tegen elkaar gevouwen als de bladen van slanken bloemknop. Een kort moment beroeren de achterwaarts gestrekte duimen het voorhoofd ten stillen groet, — dàn breekt de bloemknop zachtkens open.

De handen wijken uiteen. Wijder, wijder spreiden zich de armen, het kopje wendt zich naar links........, naar rechts......, loomvermoeid; de vingers lichten gracelijk op de einden van rooden slendangsluier. Al deze gebaren van een weergaloos-subtiele schoonheid.

Dringender noodt de gamelan nu; in sneller rythme. Luider accentueert het koor.

Nu zijn de danseressen opgerezen van den lichtspiegelenden vloer, zooals de lotus ópwaarts stengelt uit maanbeschenen vijver. En de dans begint............

Zie nu, hoe zij zich geven gaan aan den eeredienst van het hoog-schoone! Schuchter eerst, — aarzelend; allengs met inniger overgave, welke aangroeit tot puurste extaze. Welk een stille mysterie, de soepele wending der leden, het strekken en kronkelen der armen, den sidder van het vingerenspel — vlinderteer! Het is alles smetteloos — subliem, — een serene sproke.

Niets meer zie ik van mijn omgeving dan dit ééne wondere gebeuren. Als nog nimmer te voren wéét ik nu intuïtief zeker: dit is een deel van mijzelve; de mystiek van deze volksziel in essence, is ook het onvervreemdbaar-veilig bezit van mijn eigen in-wezen. Wég in concentratie van diepste aandacht volg ik dit héél aparte spel....................''

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Ingezonden.

Zeer geachte Redactie-Commissie.

Beleefd verzoek ik U aan de hiervolgende regelen eene plaats in het ,,Koloniaal Weekblad'' te willen gunnen.

De heer J. C. H. acht zich gerechtigd en bevoegd, gedreven door ,,zorg voor de in het Moederland studeerenden'', in de derde kolom van de eerste bladzijde en in de eerste kolom van de tweede bladzijde van No. 50 van dezen jaargang, aan de Nederlandsche studentencorpsen eenige onvriendelijke woorden te wijden en den raad ten beste te geven, dat de Inlandsche en Indo-Chineesche studenten buiten de corpsen zullen worden gehouden.

Ik kan niet nalaten een woord van protest te doen hooren:

1°. Omdat het vraagstuk ,,corps of niet-corps'' niet in het ,,Koloniaal Weekblad'' behoort te worden opgelost, althans daarin niet ,,in het voorbijgaan'' als uitgemaakt behoort te worden voorgesteld;

2°. omdat ,,studenten, die ijverig deelgenomen hebben aan het z.g. echte, ,,veelbetoaste studentenleven'' niet de omschrijving is van ,,corpslid'';

3°. omdat het overgroote deel van de tot-oordeelen-bevoegde Nederlanders wèl van meening is, dat, wie het studentenleven — in het bijzonder het corpsleven — in zijne volheid heeft meegemaakt, wie heeft gewerkt èn genoten, in het algemeen beter is toegerust voor zijne maatschappelijke taak dan wie zich heeft ,,onthouden'';

4°. omdat ,,cijfers'' in het algemeen geen inzicht kunnen geven in de waarde van een vereeniging, althans moeten worden uitgelegd.

U, Geachte Redactie-Commissie, dankend voor de plaats, welke U misschien voor mijn schrijven zult willen inruimen, geef ik U de verzekering, dat de corpsen, overtuigd dat zij aanvullen wat de universiteit zelve niet geven kan en toch onmisbaar is, steeds gaarne zullen opnemen de Inlandsche en Indo-Chineesche studenten, die naar te hopen is, binnen afzienbaren tijd van de op te richten Indische Middelbare scholen en van de Indische hoogere vakscholen in grooter getale naar Nederland zullen kunnen komen dan thans van de H. B. S. — en spreek ik de hoop uit, dat U, mocht eens in Uw weekblad de vraag aan de orde worden gesteld, of de Indische studenten al of niet in het corps moeten gaan, ook aan ,,het corps'' en zijne vele vrienden het woord zult verleenen.

Hoogachtend,

Uw dw.,

19 Dec. '16, Utrecht. J. A. JONKMAN.

—

Waar de Redactie-Commissie van het ,,Kol. Weekblad'' zoo vriendelijk was mij in kennis te stellen met bovenstaand schrijven van den heer J. A. Jonkman — waarvoor ik de Commissie bij dezen dank betuig — zij het mij vergund het volgende op te merken:

1°. dat ik het geheel met den hr. J. eens ben, dat het vraagstuk c o r p s o f n i e t - c o r p s niet in het ,,Kol. Weekblad'' behoort te worden opgelost, althans daarin niet i n h e t v o o r b ij g a a n als uitgemaakt behoort te worden voorgesteld;

2°. dat de hr. J. in 3°. van bovenstaand stuk in het ,,Kol. Weekblad'' het vraagstuk reeds door het overgroote deel van de tot-oordeelen-bevoegde Nederlanders als opgelost beschouwt;

3°. dat het wellicht overweging verdient, dat de hr. J. No. 30 van dezen jaargang van dit weekblad en de afl. van de(n) Indische(n) Gids van November l.l. eens leest in verband met mijn schrijven in No. 50 van dit weekblad;

4°. dat ik in het algemeen niet vijandig sta tegenover de studentencorpsen.

J. C. H.

Kinanthie Sandoong.

Als antwoord op de z e e r v e l e vragen dienen de volgende mededeelingen:

1. De tekst van ,,K i n a n t h i e S a n d o o n g'' is zuiver Javaansch; de dichterlijke Hollandsche vertaling van R. M. N o t o S o e r o t o is enkel noodig om het karakter van het stuk weer te geven
2. Inderdaad zijn vele inteekenbiljetten, uit de exemplaren van het Kol. Weekbl. gevallen; de post heeft ze ten mijnent terugbezorgd.
3. De inteekenprijs (25 pCt. reductie) is voor iederen inteekenaar(ster) geldig, doch alleen tot aan de verschijning in 't laatst van Januari of begin Febr. a.s.

Hoogachtend,

S. SURYA NINGRAT,
Copernicuslaan 17, Den Haag.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

